

* *The fresh bread melted in my mouth.*

Personification is giving human characteristics to animals, objects, or ideas.

* *Geese gossiped with one another as they flew.*

* *The corridor shook with heavy footsteps.*

Hyperbole is a deliberate exaggeration of some quantity or quality.

* *I would give the whole world to look at him again.*

Irony is the use of words or situations to contrast what is expected with what is meant or occurs. Bitter, socially or politically aimed irony is called sarcasm.

* *Helen smiled the sweet smile of a hyena.*

After having read and prepared the literary text analysis the pupils of specialist humanities high school discuss it and write a test, a letter, or a composition. They should write a clear beginning that shows there is a clear understanding of the topic. Pupils need to use the specific details to show what is meant. The conclusion should show that their thoughts were developed in the topic.

Theoretical significance of the article is the importance of justification aspect of home reading for learning a foreign language of the pupils of specialist humanities high school, as well as in the development of instructional strategies work with an English fiction.

Practical significance of this article consists in that the proposed methodology of the home reading is to make the process of learning a foreign language more efficiently and contributes to the formation of pupils' of specialist humanities high school in communication competence and some of its components.

Future prospects of this research is to develop a model of learning to read English texts of the pupils of specialist humanities high school in Ukraine.

REFERENCES:

1. *Выготский Л.С.* Мышление и речь. История развития высших психических функций / Л.С.Выготский // Серия «Антология гуманной педагогики». – М., 1996, - С. 209;
2. *Володина Н.Н.* Интерпретация художественного текста как средство совершенствования иноязычной речи на старших курсах языкового вуза: Дис. канд.пед.наук: 13.00.02. / Н.Н.Володина. – Горно-Алтайск, 2002. - С. 233;
3. *Фоломкина С.К.* Методика обучения чтению на иностранном языке в средней школе / С.К.Фоломкина: Автореф.дисс.канд.пед.наук: 13.00.02. - М.,1974. – С. 64;
4. *Turner T. N.* Figurative Language: Deceitful Mirage of Sparkling Oasis for Reading // Language Arts. – 1976. – P. 758-761;
5. *Layton J. R.* Hyperbole, Metaphor, and Simile- Words not to be taken literally - Animal, Vegetable, and Mineral // Language Arts. – 1979. – P. 778-783.

Пахолок З.О. (Луцьк, Україна)

Ритм поетичного і прозового мовлення

У статті розглядаються проблеми філологічного вивчення ритму. Проаналізовано різні точки зору на ритм у художньому творі, зокрема визначено одиниці мовних рівнів, які беруть участь у формуванні ритму, а також виявлено взаємозв'язок ритму та повторюваності.

Ключові слова: ритм, метр, мовлення, одиниці віршованого тексту, одиниці прозового тексту, повторюваність.

В статье рассматриваются проблемы филологического изучения ритма. Проанализированы различные точки зрения на ритм в художественном произведении, в частности установлены единицы языковых уровней, принимающие участие в формировании ритма, а также раскрыта взаимосвязь ритма и повторяемости.

Ключевые слова: *ритм, метр, речь, единицы стихотворного текста, единицы прозаического текста, повторяемость.*

In the article the problems of philological study of the rhythm are considered. Different points of view on the rhythm in the piece of art are analyzed. The units of language levels that are involved in the formation of the rhythm are defined. The correlation of rhythm and repetition is revealed.

Key words: *rhythm, cadency, speech, units of poetic text, units of prose text, repetition.*

Актуальність обраної теми визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на розгляд особливостей поетичного і прозового мовлення.

Об'єктом дослідження виступає ритм як неодмінний компонент поетичного і прозового мовлення, а **предметом** – поетичне і прозове мовлення різних функціональних стилів.

Мета статті полягає в аналізі та узагальненні наявних праць щодо ритму, встановленні одиниць мовних рівнів, які беруть участь у формуванні ритму, і з'ясуванні діалектики взаємозв'язку ритму та повторюваності.

Наукова новизна полягає у виробленні комплексного підходу до багатаспектного явища, яким є мовленнєвий ритм, у контексті зміни наукових парадигм.

Вивчення ритму, яке має давню філологічну традицію, посилилося у 70–80-ті рр. ХХ ст., позначені періодом бурхливого розвитку лінгвістики тексту, оскільки “до цього часу наука накопичила значну кількість фактів у різних галузях знання (передусім у біології), які дали можливість думати, що ритм є однією з основних форм існування матерії поряд із часом і простором” [1, 124]. Ритм активно досліджується й сучасними науковцями. З останніх фундаментальних робіт варто згадати праці В.В. Потапова, який дає визначення ритму прозаїчного мовлення “як квазірегулярна повторюваність найбільш частотних для даного хронологічного стану мови і варіюючих під впливом граматичної будови мови ритмічних структур, які характеризуються специфічною просодичною оформленістю і які утворюють інтонаційно-смыслові блоки в рамках синтагми” [15, 58]. У монографії дослідника [25] представлено результати аналізу мовленнєвого ритму в діахронії та синхронії на матеріалі старослов'янських, давньоруських текстів, а також їх перекладів на сучасну російську мову; давньогерманських та сучасних німецьких

текстів, а також текстів на матеріалі сучасних мов: російської, чеської, болгарської, англійської. Автор виявив типологічну специфіку ритмічного структурування текстів у діахронно-синхронному ключі з урахуванням акцентно-ритмічної динаміки, морфологічних особливостей і стилістичної приналежності досліджуваного мовного матеріалу. Проте у ґрунтовному дослідженні В. В. Потапова розглядаються лише прозові тексти, тому висновки щодо ритму не стосуються поетичного мовлення, яке є відображенням природи і сублімацією творчості.

Розгляд ритму в прозовому та поетичному мовленні дозволить представити феномен ритму в усьому багатоманітті прояву. У мові ритм прослідковується в упорядкованості звукового, словесного і синтаксичного складу мовлення. Ця упорядкованість визначається її смисловим завданням. Повторенням звуків у певній послідовності створюється ритмічність, музичність мовлення як віршованого, так і прозового. Ритм мовлення є “одним з найбільш важко виділюваних компонентів звукової структури на акустичному рівні й не менш важко інтерпретованим явищем на лінгвістичному рівні” [2, 23]. Прояв ритму в мовленні “залежить від ряду причин, із яких провідною є емоційний стан мовця. Але ритмічна організація поетичного твору в різноманітті її композиційних форм повинна розглядатися як типізація притаманної мові властивості” [6, 137–138]. Мовною основою ритму виступають “ті можливості для впорядкування, які надає дана мова” [12, 298]. Цілком слушно на одну із найсуттєвіших ознак ритму вказує А.В. Федорова, що в ньому “взаємодіють дві підсистеми – сітка одноманітності й широкий спектр різноманітності. Тут ми повертаємося до проблеми співвідношення метра і ритму” [20, 93].

Відомий психолінгвіст О. О. Леонт'єв зазначав: “метр – це ідеальна схема чергувань маркованих і немаркованих складів, у той час як ритм – реальна різноманітність розподілу наголосів у вірші, яка обмежена метром, але координована також і з акцентними особливостями семантичного “наповнення” віршованого рядка – слів тієї або іншої конкретної мови” [12, 299].

Ритм і метр можуть бути виявлені у художній літературі “на всіх рівнях твору: інтонаційно-синтаксичному, лексичному, строфічно-композиційному, сюжетно-образному” [5, 78]. Тісний зв'язок між цими явищами зафіксовано у поезії, де метр “ритмічно урегульоване чергування сильних і слабких складів у віршованому рядку. <...> Метр не проявляє себе під час звичайного відтворення віршованого мовлення, а лише при скандуванні” [9, 128].

Історію мовних обставин Давньої Греції, у яких виникло поняття “ритм”, простежив Е. Бенвеніст. Виявилось, що ця історія “далека від

спрощених уявлень, навіяних поверховою етимологією, і не гра хвиль на піску привела давнього елліна до відкриття ритму, а ми тепер створюємо метафори, коли говоримо про ритм хвиль. Були потрібні тривалі роздуми про будову речей, потім теорія міри та її застосування до фігур танцю і до модуляцій співочого голосу, поки нарешті не було розкрито і названо принцип упорядкованого руху” [3, 385].

А.М. Антипова, аналізуючи ритм у широкому розумінні цього поняття, як природного і механічного, мовленнєвого і немовленнєвого, пропонує таке його визначення: “ритм є періодичність подібних і сумірних явищ (одиниць) у часі та просторі” [1, 124]. Ритм присутній і в розмовному мовленні, де він “підпорядкований фізіології, розмірений і строго організований. Але ми звикли його не помічати і згадуємо про нього, як і про дихання, лише під час перебоїв або, навпаки, великої легкості” [8, 147].

З періодичністю у мові пов'язана передбачуваність, яка “визначається ступенем зв'язності явищ та їх регулярністю. Найбільша регулярність одиниць ритму виявляється у вірші, тому саме у віршованому мовленні передбачуваність одиниць, їх очікуваність особливо великі” [1, 131]. Першим дослідником, який установив цей зв'язок, був І.Р. Гальперін. У 1974 р. він писав: “ритмічна організація віршованого мовлення, його звукова впорядкованість, включаючи риму, десинтагмизація віршованого рядка – це ті компоненти цього виду мовлення, які надають повідомленню певну передбачуваність” [6, 60]. Учений цілком справедливо вважав, що “серед інших стилістичних прийомів ритм є одним зі способів зменшення ентропії висловлювання завдяки своєму високому ступеневі передбачуваності” [5,150]. Згадаймо дитяче мовлення, коли дитина бавиться словами: почувши, наприклад, слово “котик”, додасть “мотик”, тобто несвідомо утворить риму.

У сучасних мовознавчих дослідженнях прийнято розглядати “мовленнєвий ритм як загальномовну систему, яка організує мову в цілому як систему, яка формується усіма мовними засобами. При такому підході до ритму ідея ієрархічності ритмічної системи виявилася плідною” [1, 124]. До ритмічних одиниць віршованого тексту відносяться “склад, ритмічна група, синтагма, рядок, строфа (період). Основною одиницею вірша, очевидно, варто вважати рядок” [1, 128]. До ритмічних одиниць прозового тексту зараховують такі одиниці: “ритмічну групу, синтагму, фразу, такт і надфразу єдність” [1, 130]. Робилися непоодинокі спроби встановити загальні одиниці у віршованому і прозовому мовленні. Російські лінгвісти запропонували стопу і ритмічну групу [1, 128].

Цікаве спостереження над структурою тексту належить Л.І. Тимофєєву, який вивчав прозовий і віршований ритм: “тактова організованість є не художнім (естетичним, стилістичним, конструктивним і т. д.), а мовним фактором, і пояснення її лежить у площині фізіології мовлення і, передусім, дихання, природно, локалізуючого у певних межах експірації число сильних видихів (наголосів-тактів), у зв’язку з чим число тактів у фонетичних реченнях обмежено незначною амплітудою коливань” [18, 27]. Ритм наявний не тільки у віршованому мовленні, у наративних текстах прозового мовлення, де він “диктує йому свої закони, і справжні майстри слова використовують його як засіб емоційної та художньої виразності” [8, 128], але й у діалозі. На думку А. М. Антипової, “ритм спонтанного діалогічного мовлення формується не тільки за рахунок регулярності ритмічних груп, але й синтагм, частково фраз, ступенів, чергування фонаційних і паузних відривків, а також надфразових єдностей” [1, 130]. Але залишається відкритим питання: “Якими повинні бути мінімальні та максимальні інтервали між явищами, щоб періодичний ряд був сприйнятий як ритмічний?” [1, 125].

У лінгвістиці вивчається питання ритму не тільки в усних текстах, але й у письмових. Останні “відрізняються стабільністю ритмів. Для спонтанних текстів характерна зміна ритмів” [1, 130]. Не можна не погодитися з таким твердженням, оскільки діалогічне мовлення ситуативне і залежне від багатьох чинників естралінгвальних (темперамент комунікантів, вік, стан здоров’я, ситуація спілкування тощо) і лінгвістичних (довжина фрази, тривалість пауз, культура мовлення і мовленнєвий етикет тощо).

Активна увага до ораторського мистецтва у XXI ст. сприяла, зокрема, вивченню промов. Н.С. Вербич установлено, що “серед просодичних засобів, що беруть участь у реалізації функції переконування в публічному виступі, особливо значущим є ритм. Налаштування на певний ритм і його зміни в динаміці тексту не тільки привертають увагу до промови, але і є одним із найсильніших засобів впливу на слухачів” [4, 288]. Поняття “ритм” увійшло невід’ємним елементом у розділ літературознавства, частину поетики, у віршознавство, яке є наукою “про те, як словесний ритм, взаємодіючи з поетичною лексикою, семантикою і синтаксисом, допомагає завершенню складної роботи над створенням образу, що впливає на розум та емоції читача” [17, 9].

У літературознавстві під ритмом розуміють упорядковану послідовність рухомих елементів твору на всіх рівнях його структури, при цьому «одні елементи видаються окресленими, маркованими, інші –

сприймаються як проміжні, які наївний читач переважно опускає. Повторення сполучень таких одиниць (не менше трьох), сильних і слабких місць витворює такт ритмічної будови різних речень, якому властиві передбачуваність, “ритмічне очікування”, що зумовлює особливий артистичний ефект навіть у побутовому мовленні, позначається на прозі» [14, 325]. На живучість і актуальність міфів, в основі яких лежить ритмічна база їх форм, вказувала О.М. Фрейденберг. На переконання дослідниці: “Ритм необхідний первісній людині, доступний і безмежно приємний. Він, крім того, виконує, передає за своєю суттю, я хочу сказати, володіє функцією виявлення, виразності назовні” [21, 55].

Ритмізовані структури притаманні середньовічній літописній “прозі”, «попри те, що вони вказують на синкретичну (“прозопоетичну”) природу літопису, ці структури мають вплив і на так звану “ритміку вищих рівнів” у межах усього твору» [19, 101]. Цілком слушно зауважує А.М. Антипова: “Наявність ритму у прозі усвідомлюється тоді, коли порушується правильність ритмічної організації мовлення чи то у бік збільшення, чи то зменшення чіткості ритму і як прямий наслідок цього утруднюється її адекватне сприйняття” [1, 131].

Спостереження за ритмікою наукового тексту поодинокі. Наведемо приклад “Логіко-філософського трактату” Л. Вітгенштейна. Твір, “написаний професіоналом-логіком і, безперечно, у якомусь своєму прояві чітко логічно організований, але у той же час багато хто, мабуть, погодиться з тим, що він внутрішньо ритмічний і в цьому магія його впливу. Але там немає ні натяку на який-небудь прояв ритми. Ритмічність задається парадоксальністю суджень – текст “Трактату” складається з послідовно пронумерованих парадоксів» [7, 296].

Винятково велика роль ритму як однієї з суттєвих ознак побудови художніх образів віршованих творів, “побудови не статичної, а динамічної, бо ритм є властивістю руху” [17, 5], складається з багатьох компонентів: уміщує зовнішні та внутрішні елементи його форми, починаючи від звуків до завершених смислових уривків. Ритмічне розташування звукових, буквених, лінійно-графічних елементів у тексті надає їм вигляду, при якому вони починають сприйматися не окремо, а в певній залежності один від одного, завдяки чому в слухача або читача виникає перше узагальнене уявлення про твір як про закономірно організований комплекс. Своєрідним кодом, за допомогою якого людина може зрозуміти смисл, який міститься у творі або в окремій його частині, стає ритмічний повтор, а емоційне наповнення віршів відбувається завдяки функції метричного повторювання.

Зовнішні ритмічні елементи є знаками, які полегшують орієнтацію слухача або читача у художньому тексті: відмічають початок і кінець частин, епізодів, кульмінаційні моменти, дозволяючи таким чином слідкувати за логікою розвитку художнього змісту. Крім того, зовнішній ритм виконує також “функцію психологічного налаштування. Дуже часто ритмічні повтори, ще не будучи усвідомленими, вже налаштовують почуття на сприймання художньої ідеї, наче вселяють у людину той або інший психічний стан. Таке явище спостерігається, наприклад, при читанні поетичних текстів з високим рівнем музичної організації” [7, 93]. Дослідник віршованої мови Л. І. Тимофєєв цілком слушно зазначав: “Ритм не може не бути періодичним: якщо ця періодичність у чергуванні мовленнєвих одиниць є, перед нами – вірш, якщо ні – проза” [18, 29]. Віршований ритм у класичній поезії складається з багатьох параметрів “(таких як розмір, якість складів у рядку, кількість стоп, розподіл ударних і безударних складів, характер ритмічних закінчень, рима, наявність цезури, поділ на строфи та ін.); усі вони є важливими для створення певного ритмічного малюнка вірша” [22, 136].

Початок теоретичного осмислення природи віршованого ритму на українському ґрунті сягає XVII–XVIII ст. Розвиток словесного ритму – “процес діалектичний, в якому уподібнення відбувається рівнобіжно з розподібненням, повторюваність можлива завдяки сусідству контрастних мовних і звукових елементів (однакові слова і склади поряд з різними, наголошені – з ненаголошеними, кількісна подібність при якісній відмінності тощо)” [17, 6].

Дослідження англійської та американської поезії XVIII–XIX ст. дозволило виділити дві функції ритму у віршованому творі: живописну та власне естетичну [22, 138]. Перша функція, живописна, полягає у відтворенні певної картини дійсності за допомогою ритміко-звукової єдності тексту [22, 138]. Друга функція, естетична, спостерігається тоді, “коли за допомогою ритму не просто створюється картина якогось явища дійсності (водоспаду, барабанного дробу, руху морських хвиль і т. п.), а коли ритм якимось чином пов’язаний із задумом автора і допомагає йому виразити певний художній зміст” [22, 141]. Зміст ритму виявляється у процесі його розгортання та “визначається, як і всяка форма, своїми властивостями, притаманними саме цьому стилістичному прийому. Однією з таких властивостей є симетрія. Вона об’єднує окремі елементи мовленнєвого потоку в однотипні структури, а в своїх макроструктурах викликає й асоціації смислових побудов” [25, 150].

Ритм має значення, яке залежить від контексту. Оскільки ритм полісемантичний, то його “можна розглядати не як такий, що має самостійне значення, яке реалізується у контексті, а як фактор функціональний. У цьому випадку те, що ми тут називаємо значенням ритму, необхідно розглядати як різні функції, які ритм виконує у загальній комунікації” [6, 60]. Значення ритму, за І. Р. Гальперінім, можна визнати “залежним емоційним значенням” [6, 138]. Цілковито погоджуємося з думкою С.Є. Ячина, що “ритмічна організація у поезії змушує сприймати у єдності смисли слів, які віддалені у лінійному, часовому ряді мовлення або тексту. Це дозволяє будувати такі смислові структури, які недосяжні звичайними засобами мови” [24, 21].

Розгляд віршованого і прозового ритму переконує, що вони можуть взаємодіяти один з одним, що приводить до виникнення різноманітних гібридних форм. Ритм фіксується і вивчається фахівцями, але ритм фіксується і читачами. Розгляд впливу ритму на осмислення “прочитаного”, власне, на “переосмислення”, дозволяє стверджувати, що ритм зумовлює структурування “тексту-розуміння”, і постають питання щодо впливу пропонованих ритмів на осмислення дійсності й “самочитання”. Варто говорити “про значну залежність інтерпретації прочитаного від допоміжних фонових текстів, які, в принципі, не виконують основної інформативної функції, однак їхній вплив на сприйняття та подальшу інтерпретацію є очевидним. Наприклад, ефективність реклами здебільшого залежить від ритмічного повторення. Оформлення (графічне чи відео) містить елементи ритмічного повторення, що супроводжується й підсилюється допоміжним іншокодовим ритмічним текстом (музичним, мовленнєвим усним чи письмовим)” [23, 136–137]. На підсилення цієї думки філософа Р. Р. Якуца наведемо суголосну думку лінгвіста І. М. Кочан: “ритмомелодичні явища в прозі – це відносно закономірне чергування однотипних або різнотипних мовних одиниць, тип симетрії, що повторюється в будові (у порядку розміщення слів і словосполучень) речення і створює певну ритмомелодичну лінію, обрану письменником для підсилення семантично-емоційної сторони твору” [11, 146]. На співіснування ритму та повторюваності звернула увагу А. В. Федорова: “Ритм художнього твору багатопаровий, він естетично організує і зовнішні, і внутрішні елементи форми твору. <...> Повтор, який ритмічно розвивається у художньому контексті, стає своєрідним “кодом”, за допомогою якого людина може зрозуміти смисл, що міститься у творі або в якійсь окремій його частині” [20, 92–93].

Німецькі дослідники К.-Л. Вольф і Р. Вольф вказали на те, що симетрія (як один із проявів ритму) “знаходить своє вираження у регулярному повторенні однотипних, тобто однакових, подібних або якимось чином спільних мотивів і змістів – визначається положенням частини відносно частини і частини до цілого” [26, 4]. Повторення лежить в основі мовленнєвого ритму, у формуванні якого беруть участь різноманітні мовні засоби: звукові, інтонаційні, синтаксичні, лексико-семантичні, серед них синтаксичний паралелізм і повтори. Мовленнєвий ритм – “один із проявів фундаментальної закономірності природи, її ритмічності” [13, 416]. Поняття повторюваності є “формальним, зовнішнім проявом його щодо поняття ритму. Не кожна повторюваність утворює ритм, тимчасом як будь-який ритм обов’язково характеризується властивістю повторюваності у структурі своїх періодів, під якими розуміється елементарна доля ритму. Розрізнення ритму і повторюваності виявляється у відмежуванні його як активної форми повторюваності від повторюваності загалом” [10, 5]. Необхідна умова ритмічного сприйняття – правильне повторення відчужень і тимчасових різноманітностей; інакше кажучи, повторюваність – основний елемент ритму. У віршованому мовленні “метрична основа створює повторення рівних, тотожних форм і інтервалів, тоді як ритмічна повторюваність припускає не тотожні, а подібні, ізоморфні, сумірні елементи і відношення, які не рівні між собою” [20, 93–94]. Діалектика взаємозв’язку ритму і повторення перебуває у фокусі зацікавлення спеціалістів з лінгвістики тексту. Ними встановлено, що у досконалому тексті “має бути ритмічне повторення елементів різних рівнів – від найнижчого (звуків), далі – лексичного (слів) і синтаксичного (належного чергування речень різних розмірів і типів) і аж до ритмічності видання і, зрештою, інформаційного простору в цілому” [16, 93].

Суттєво впливає на ритм тексту довжина речень. Із психологічної точки зору вдалішим вважається такий ритм, який “створений чергуванням речень: довге, коротке, дуже коротке, трохи довше. При цьому ідеальна довжина речення 12–15 (за іншими джерелами – 14–18) слів” [16, 94]. Однак ритмічність не має бути доведена до краю, оскільки це призводить до монотонності. Варто активно використовувати синоніми – цей методичний прийом відомий носіям мови ще зі шкільної лави. Довжина речень і розмір абзаців визначається за так званою константою Спурра – Белроуза (10x10): “десять слів у реченні; десять речень на виклад однієї проблеми – враховує той факт, що реципієнтові важко утримувати в пам’яті велику кількість слів” [16, 94]. Повторення однотипних елементів – одна з основних ознак, яка характеризує поетичне мовлення, незалежно від конкретної мови. Ритм – більш складне явище, оскільки утворюється

взаємодією трьох факторів: мовної основи, метричної форми і структурної поетичної організації віршованого рядка [12, 298].

Отже, ми можемо зробити наступні **висновки**. Дослідження ритму еволюціонує від вужчого розуміння цього явища на рівні звукової організації тексту до ширшого: у формуванні ритму беруть участь одиниці різних рівнів (фонетичного, лексико-семантичного, синтаксичного). Ритму притаманний широкий спектр різноманітності на відміну від метра. Ритм необхідно розглядати як загальномовну систему. Одиницями ритмічності у віршованому тексті є склад, ритмічна група, синтагма, рядок, строфа (період), у прозовому – ритмічна група, синтагма, фраза, такт і надфразова єдність. Сучасні дослідження ритму стосуються розмовного, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, художнього стилів мовлення. Найбільша кількість праць присвячена художньому мовленню, не останню роль тут відіграє зафіксований корпус текстів: усних та письмових, діалогічних та монологічних. Діалектика взаємозв'язку ритму і повторюваності полягає в тому, що не тотожні поняття знаходяться у відношеннях підпорядкування, оскільки останнє з них не передбачає відтворення через однакові проміжки того чи іншого явища, стану. **Перспективу** подальших досліджень вбачаємо у з'ясуванні відстані між повторюваними явищами, які є ритмічними.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Антипова А.М.* Основные проблемы в изучении речевого ритма / А.М. Антипова // *Вопр. языкознания*. – М., 1990. – № 5. – С. 124–134;
2. *Барышникова К.К.* Ритм. Ударение. Интонация / К. К. Барышникова // *Вопросы фонологии и фонетики* / [под ред. К. К. Барышниковой]. – М., 1971. – Ч. 1. – С. 23;
3. *Бенвенист Э.* Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 448 с.;
4. *Вербич Н.С.* Ритмічна варіативність публічного виступу / Наталя Вербич // *Мовознавчий вісник*: зб. наук. пр. – Черкаси, 2006. – Вип. 3. – С. 287–291;
5. *Волкова Е.В.* Ритм как объект эстетического анализа / Е. В. Волкова // *Ритм, пространство и время в литературе и искусстве*: сборник / [ред. Б.Ф. Егоров]. – Л., 1974. – С. 73–85;
6. *Гальперин И.П.* Информативность единиц языка: пособие по курсу общ. языкознания / И.П. Гальперин. – М.: Высш. шк., 1974. – 176 с.;
7. *Дрогалина Ж.А.* Семантика ритма: ритм как непосредственное вхождение в континуальный поток образов / Ж.А. Дрогалина, В.В. Налимов // *Бессознательное. Природа, функции, методы, исследования*: в 4 т. / [под общ. ред. А.С. Прангшвили]. – Тбилиси, 1978. – Т. 3. – С. 293–301;
8. *Иванова-Лукиянова Г.Н.* О ритме прозы / Г. Н. Иванова-Лукиянова // *Развитие фонетики современного русского языка. Фонологические подсистемы: сборник* / [редкол.: С.С. Высокский и др.]. – М., 1971. – С. 128–147;
9. *Иванюк Б.П.* Поэтическая речь: словарь терминов / Б.П. Иванюк. – М.: Флинта; Наука, 2007. – 312 с.;
10. *Комаров В.Е.* Ритм как выражение особенностей процесса развития: автореф. дис. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.01 “Диалектический и исторический материализм” / В.Е. Комаров. – Саратов, 1971. – 17 с.;
11. *Кочан И.М.* Лінгвістичний

аналіз тексту : навч. посіб. / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 424 с.; **12.** Краткая литературная энциклопедия. В 8 т. Т. 6. Присказка – Советская Россия / гл. ред. А. А. Сурков. – М. : Сов. энцикл., 1971. – 1040 стб.; **13.** Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энцикл., 1990. – 682 с.; **14.** Літературознавча енциклопедія. У 2 т. Т. 2. М (Маадай-Кара) – Я (я-форма) / авт.-уклад. Ковалів Ю. І. – К. : Академія, 2007. – 624 с.; **15.** *Потапов В.В.* К динамике становления вербального ритма / В.В. Потапов // Вопр. языкознания – М., 1999. – № 2. – С. 58–70; **16.** *Різун В.В.* Лінгвістика впливу / В.В. Різун, Н.Ф. Непийвода, В. М. Корнеєв. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2005. – 148 с.; **17.** *Сидоренко Г. К.* Українське віршування, від найдавніших часів до Шевченка : [монографія] / Г. К. Сидоренко. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1972. – 142 с.; **18.** *Тимофеев Л.И.* Ритм стиха и ритм прозы. (О новой теории ритма прозы проф. М. А. Пешковского) / Л. Тимофеев // На литературном посту. – М., 1928 – № 19. – С. 20–30; **19.** *Федорак Н.Л.* Поетика Галицько-Волинського літопису / Назар Федорак. – Л. : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2005. – 262 с.; **20.** *Федорова А.В.* Проблема ритма в эстетической теории / А. В. Федорова // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 7. Философия. – 2002. – № 1. – С. 88–96; **21.** *Фрейденберг О.М.* Миф и литература древности / О.М. Фрейденберг. – М. : Наука, 1978. – 606 с.; **22.** *Шахбаз С.А.С.* Художественные функции ритма в поэтическом произведении / С. А. С. Шахбаз // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 9. Филология. – 2009. – № 6. – С. 135–148; **23.** *Якуц Р.* Інтенціональність, ритм та семантика в комунікації / Ростислав Якуц // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Філософські науки. – Л., 2004. – Вип. 6. – С. 131–139; **24.** *Ячин С.Е.* Понятійное мышление в структуре сознательной деятельности : автореф. дис. ... д-ра филос. наук : спец. 09.00.01 “Диалектический и исторический материализм” / Ячин Сергей Евгеньевич. – Л., 1991. – 28 с.; **25.** *Potapov V.V.* Dynamik und Statik des sprachlichen Rhythmus: eine vergleichende Studie zum slavischen und germanischen Sprachraum / V.V. Potapov – Köln ; Weimar ; Wien : Böhlau Verlag, 2001. – 310 s.; **26.** *Wolf K.L.* Symmetrie. Versuch einer Anweisung zuu gestalthaftem Sehen und sinnvollem Gestalten systematisch dargestellt und an zahlreichen Beispielen erläutert. Text- und Tafelband : V 2 b. 2 Bände / Karl Lothar Wolf, Robert Wolff. – Münster : Böhlau-Verlag, 1956. – 192 s.

Пономаренко В.Д., Новікова Є.Б. (Київ, Україна)
Інноваційні ад’єктивні графодеривати сучасної української мови

У статті з’ясовано структурно-семантичні особливості неузв’язаних інноваційних ад’єктивів із графічно виділеними елементами. Проаналізовано й описано їхні найпродуктивніші словотвірні типи. Складено графодеривати залежно від співвіднесеності їхнього графемного й фонетичного складу, написання й вимови твірних баз. Виявлено специфіку словотвірної семантики неузв’язаних прикметників-графодериватів.

Ключові слова: інновація, графодериват, словотвірна семантика, графодеривація, ад’єктив, конотація, мовна гра, схрещування слів.